

1. Резнікова О. О. Національна стійкість в умовах мінливого безпекового середовища : монографія. Київ : НІСД, 2022. 532 с.
2. Організація системи забезпечення національної стійкості на регіональному і місцевому рівнях: аналіт. доповідь / [Резнікова О.О., Войтовський К.Є. Лепіхов А.В.] ; за заг. ред. О.О. Резнікової. Київ : НІСД, 2021. 112 с.
3. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол. : В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянук та ін. / за заг. ред. Г.П.Ситника. Київ : НАДУ, 2016. Глава 10. Державне управління в умовах надзвичайних ситуацій. URL : <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Navchalniy-posibnik-GPNB.pdf>.
4. Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2015 № 18. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/18-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.07.2021).

УДК 614+342.7

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/471-473

Тетяна ЖЕГЛІНСЬКА

старший викладач кафедри
теорії та історії держави і права
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОХОРОНА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

У процесі підготовки тез доповіді метою було розглянути проблему розвитку національної системи охорони здоров'я як структурного елементу національної безпеки України.

Під час повномасштабного вторгнення російська федерація завдала суттєвої шкоди системі охорони здоров'я України, а саме відбулося руйнування медичної інфраструктури, подекуди відсутня можливість дотримання норм профілактики та лікування, існує неуккомплектованість окремих регіонів медичними кадрами та, відповідно, порушення матеріально-технічного зв'язку, що перешкоджає своєчасному та повному наданню медичної допомоги населенню.

У Конституції України (ст. 49) законодавець закріплює: «кожен має право на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування» [1]. Саме здоров'я населення є важливою передумовою високої продуктивності праці, підвищення добробуту населення та економічного розвитку країни.

Згідно з вищезазначеною статтею, кожен громадянин має право на доступ до якісної медичної допомоги та медичне страхування.

Важливо відзначити, що охорона здоров'я є не лише питанням індивідуального благополуччя громадян, але й стратегічно важливим елементом розвитку економіки й суспільства та в цілому складником національної безпеки. Інвестиції в охорону здоров'я сприяють збереженню працездатності населення, підвищенню якості праці та підтримці економічного розвитку, включно і в умовах війни.

Досить важливо, що у Законі України «Про національну безпеку» законодавець серед засад такої безпеки приділяє увагу питанню життя та здоров'я людини: «державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямована на захист: людини і громадянина – їхніх життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності» (п. 2 ст. 3)[2].

На жаль, військова агресія з боку російської федерації має негативні наслідки для системи охорони здоров'я та населення держави, яка є об'єктом вторгнення, а недостатність медичних кадрів та порушення матеріально-технічного зв'язку можуть призвести до кризової ситуації в галузі охорони здоров'я.

До сучасних викликів, що мають місце у вітчизняній сфері охорони здоров'я слід віднести такі:

1. Часткове знищення медичної інфраструктури внаслідок атак на медичні заклади, лікарні та інші об'єкти охорони здоров'я, що призводить до їхньої руйнації чи

непридатності до використання.

2. Значна кількість медичних закладів опинилися на окупованій ворогом території та подекуди використовуються не за призначенням.

3. Немоżliвість надання населенню своєчасної медичної допомоги, включно і першої необхідності.

4. Неукомплектованість медичними кадрами: подальша ескалація військового конфлікту викликає нестачу медичних фахівців, а також ускладнює процес їх мобілізації та підготовки нових медичних працівників.

5. Порушення норм профілактики та лікування, що загрожують здоров'ю нації.

6. Погіршення стану здоров'я населення держави внаслідок обмеженого доступу до медичної допомоги та ускладнень у забезпеченні необхідними медичними засобами (включно і ментального) та ін.

Окрім вищезазначеного, одним із багатьох викликів, із якими стикається національна система охорони здоров'я в умовах воєнного стану, є постійна потреба в донорській крові. Інтенсивність бойових дій в Україні зумовлює необхідність збереження життя значної кількості цивільних та військовослужбовців. Донорська кров є критичним ресурсом для надання екстреного лікування пораненим та тим, хто втратив кров унаслідок воєнних подій. Ефективне й стабільне функціонування національної системи крові має вирішальне значення для забезпечення функціонування системи охорони здоров'я в цілому.

Враховуючи те, що кров є цінним і унікальним ресурсом, законодавство, яке регулює національну систему крові, повинно враховувати та відображати стратегічне значення компонентів такої системи та забезпечувати їх захист з урахуванням можливих надзвичайних ситуацій, що виникають та можуть виникнути в ході війни. Отже, система крові держави відіграє стратегічно важливу роль у підтримці біозахисту. [3, С. 101].

Важливим напрямком в сфері охорони здоров'я як складової національної безпеки є реабілітація військовослужбовців. Поранені бійці потребують комплексної медичної допомоги. Тому наприкінці року НСХУ створила власний пакет медичних послуг – «Комплексна реабілітація». Разом з тим, на сьогодні в державі недостатньо досвідчених спеціалістів, які могли б надавати високоякісні реабілітаційні послуги [4].

Водночас, збереження здоров'я військовослужбовців забезпечується створенням сприятливих санітарно-гігієнічних умов військової служби, побутових умов і системою заходів щодо обмеження впливу небезпечних факторів військової служби з урахуванням її специфіки та екологічних умов. Таких заходів військове командування вживає у взаємодії з місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. Військовослужбовцям надається безоплатна кваліфікована медична допомога у військово-медичних закладах, а у разі відсутності за місцем проходження військової служби або за місцем проживання військово-медичних закладів охорони здоров'я чи відповідних відділень/спеціальних лікувальних закладів, а також у невідкладних випадках медична допомога надається державними чи комунальними закладами охорони здоров'я. Військовослужбовцям (крім військовослужбовців строкової служби) та членам їх сімей забезпечується санаторно-курортне лікування та відпочинок у медично-реабілітаційних центрах, будинках відпочинку та пансіонатах Міністерства оборони України, МВС не рідше одного разу на рік.

Отже, в умовах війни в сфера охорони здоров'я, як складова національної безпеки України, стикається з низкою важливих та надскладних викликів, серед яких:

- 1) руйнування медичної інфраструктури;
- 2) потреба в донорській крові, бо ж забезпечення достатнім її обсягом стає стратегічно важливою завданням (вона необхідна для надання екстреної медичної допомоги та врятування життя і здоров'я військових);
- 3) забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей адекватною медичною допомогою, санаторно-курортним лікуванням та соціальними пільгами, що є важливим аспектом збереження здоров'я та бойової ефективності Збройних Сил України;

Таким чином, узагальнюючи усе вищевикладене можна зробити висновки, що охорона здоров'я в умовах триваючої війни є важливою складовою національної безпеки, суттєвим чинником забезпечення життя, здоров'я, безпеки та добробуту громадян, а також збереження бойового духу наших воїнів-захисників.

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254> (дата звернення: 03.03.2024).

2. Про національну безпеку. Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>(дата звернення: 03.03.2024).

3. Система крові України як елемент національної біобезпеки у сфері охорони здоров'я в умовах війни. Теорія і практика інтелектуальної власності № 1-2 (2023). URL : <http://uran.inprojournal.org/article/view/277231>(дата звернення: 03.03.2024).

4. Були майже на грані виснаження, але ми встояли»: як змінилася система охорони здоров'я України за час війни. URL : <https://voxukraine.org/buly-majzhe-na-grani-vysnazhennya-ale-my-vstoyal-yak-zminylyasya-systema-ohorony-zdorov-ya-ukrayiny-za-chas-vijny> (дата звернення: 03.03.2024).

УДК 159.98:343.627

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/473-475

Юлія МАРІНА

викладач кафедри

кримінально-правових дисциплін

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ВОЄННИХ ДІЙ НА МЕНТАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ

Психіатричні та психологічні дослідження відкривають нам, що війна залишає довготривалі наслідки для психіки дітей та підлітків. У період конфлікту діти переживають два основних типи травматичних подій: несподівані травмуючі ситуації та тривалі стресові умови, що спричиняють непродуктивні методи подолання труднощів. Це призводить до того, що діти значно частіше, ніж їх ровесники, які не пережили війну, стикаються з проблемами, такими як тривожні розлади, посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія, дисоціативні розлади (наприклад, добровільна соціальна ізоляція, деперсоналізація, дереалізація, небажання спілкуватися, кататонічний синдром), а також порушення поведінки (включаючи агресію, асоціальну та злочинну поведінку, схильність до насильства). Крім того, вони більш схильні до зловживання алкоголем та наркотиками.

Згідно з вченням психіатрів, психічні розлади фактично є «нормальною реакцією на ненормальні події». Отже, тривалий вплив насильства на дітей збільшує «ризик розвитку багатьох і часто тривалих форм фізичної, психологічної та соціальної дезадаптації».

Світова Організація Охорони Здоров'я закликає до захисту дітей у збройних конфліктах. Згідно з її даними, десять відсотків осіб, які пережили травматичну подію, можуть пізніше виявити симптоми психологічної травми, а ще десять відсотків можуть продемонструвати зміни у поведінці або психологічні розлади, які перешкоджають повноцінному життю (найпоширенішими є тривожні розлади, депресія та психосоматичні розлади). Ключові фактори, які визначають вплив війни на психічне здоров'я дітей: відсутність основних ресурсів (таких як притулок, вода, їжа, освіта, охорона здоров'я тощо); розрив сімейних зв'язків (через втрату, розлуку або переміщення); стигматизація та дискримінація (які впливають на ідентичність); песимістичний погляд на життя (постійне відчуття втрати та горя, нездатність уявити світле майбутнє) та нормалізація насильства.

Останнім часом західний підхід, який розглядає психічне здоров'я дітей у зонах конфлікту переважно через призму ПТСР, зазнає критики через етноцентричне бачення, що не враховує систему переконань місцевого населення та здатність до волевиявлення та життєстійкості самих дітей. Не слід вважати дітей пасивними жертвами насильства, позбавленими свободи волі. Вони є активними учасниками суспільства, які розробляють власні стратегії виживання та подолання труднощів та можуть самостійно вирішувати, чи протистояти збройному конфлікту, чи брати в ньому участь. Нові психологічні дослідження підкреслюють, що навіть при надзвичайно важких умовах діти мають великий потенціал для виживання, що дозволяє їм розвиватися та стати повноцінними особами, незважаючи на отримані психологічні травми. Вчені визначили кілька захисних механізмів, серед найважливіших з яких – ефективні стратегії подолання труднощів, позитивна система переконань, здорові сімейні взаємини та дружба. Бідність, неадекватні житлові умови, домашнє насильство, дискримінація та соціальна ізоляція – лише декілька проблем, які потребують вирішення після закінчення війни, щоб уникнути наслідків травматичних подій